

ORDE VAN DEN PRINCE

VLAAMS-NEDERLANDS GENOOTSCHAP
VOOR TAAL EN CULTUUR

VLAANDEREN ONTMOET NEDERLAND

⌈ JUBILEUMNUMMER ⌋

50 JAAR ORDE VAN DEN PRINCE

NIEUWSBRIEF

tweemaandelijks ledenblad
van de Orde van den Prince

HOOFDREDACTIE

Jooris van Hulle

EINDREDACTIE

Guido Theunissen

REDACTIELEDEN

Cas Goossens

Frank Hellemans

Rob Kemperink

Godfried Lannoo

Amedé Lefever (webstek)

Wim van Heugten

Wim Wijnands

GEWESTCORRESPONDENTEN

Brabant-Oost: Carl Hermans

Brabant-West: Amedé Lefever

Buitenland: Jan Ellers

Holland en Groningen:

Guillaume Berkhoff

Limburg: Jaak Bergers

Oost-Nederland: Wim Wijnands

Oost- en Zeeuws-Vlaanderen:

Liesbeth Haitzma Mulier

Schelde-Dommel: Jan Rosier

Schelde-Mark: Erik Thiers

West-Vlaanderen: Didier Van Nielandt

LAY-OUT

Keppie & Keppie

DRUK

Lannoo, Tielt

VERANTWOORDELIJKE

UITGEVER

Paul Peeters

Gilles de Pélichylei 97

B - 2970 Schilde

BELGIE

SECRETARIAAT

ORDE VAN DEN PRINCE

Gounodstraat 2 A, bus 31

B - 2018 Antwerpen

Tel.: 03/257.05.55 - Fax: 03/257.05.54

Geopend: maandag, dinsdag, donderdag

en vrijdag van 9 tot 15.30 uur

en woensdag van 9 tot 13 uur

E-post: orde.van.den.prince@skynet.be

Webstek: <http://www.ovdp.net>

WOORD VOORAF

50 JAAR ORDE VAN DEN PRINCE

“Eenheid in verscheidenheid”: wat de leden van de Orde van den Prince hier in de Lage Landen en in het buitenland met elkaar verbindt, zijn in eerste instantie de amicitia en de tolerantia, twee basisbeginselen die we hoog in het vaandel voeren. De NIEUWSBRIEF wil zijn steentje bijdragen tot de feestelijke viering van het halve-eeu-feest waar de Orde thans voor staat. Met dit speciale jubileumnummer wil de redactie de inzet en daadkracht van de meer dan drieduizend leden van de Orde een zichtbare ondersteuning geven.

Bewust hebben wij binnen de redactie niet gekozen voor een vorm van historische terugblik, hoe boeiend en fascinerend zo'n “omzien in verwondering” ook moge zijn. Dat gebeurt trouwens uitvoerig in de nieuwe editie van de Kroniek van de Orde, die gelijktijdig, en onder dezelfde titel, *Vlaanderen ontmoet Nederland*, verschijnt. De tien gewesten die de Orde momenteel rijk is, worden in dit feestnummer belicht aan de hand van telkens een drietal foto's die karakteristieke bezienswaardigheden uit de regio in beeld brengen. De teksten die erbij aansluiten, beogen meer dan het klassieke commentaar bij een vakantiekiekje. Vaak zijn het, dankzij de inzet van de leden uit de verschillende gewesten, echte doordenkers geworden, geconcipeerd als ze zijn vanuit de geest van de Orde, met oog en oor voor de uitdagingen waarvoor de moderne wetenschap en technologie ons plaatsen, maar evenzeer met aandacht voor de museale en artistieke aspecten.

Binnen de samenwerkingsverbanden die thans tussen de verschillende afdelingen uit Noord en Zuid worden opgezet, kan deze beeldrijke presentatie de aanzet vormen tot een verdere kennismaking en, zo hopen we althans, tot een concrete en diepere vorm van “verbroedering”.

De redactie dankt de gewestpresidenten, de voorzitters van de afdelingen en alle leden die op een of andere manier hun medewerking hebben verleend aan de realisatie van dit nummer. Zonder hun inbreng was dit nummer er nooit gekomen.

Jooris van Hulle
hoofdredeur NIEUWSBRIEF
lid van de afdeling Houtland

GEWEST BRABANT-OOST

AFDELINGEN: Aarschot, Diest, Keerbergen, Kortenberg, Leuven, Leuven-Arenberg, Tervuren en Tienen

I. SPOREN VAN ORANJE IN BRABANT-OOST: DIEST

Het grootse verleden van de vrije stad Diest is nauw verbonden met het huis van Oranje-Nassau en als gevolg daarvan met de Orde van den Prince. In 1499 ruilde Willem van Gulik een aantal van zijn bezittingen, waaronder de heerlijkheid Diest, met Engelbert II, graaf van Nassau. Diens neef en opvolger, Hendrik III van Nassau, verving het oude kasteel van de Diestse baanheren door een nieuwe residentie, het Hof van Nassau, gelegen aan de voet van de burchtheuvel. De heuvel zelf werd een dierenpark, dat later evolueerde tot het huidige stadspark. De ingang ervan ligt links van het Hof van Nassau. De residentie wordt momenteel bewoond door een Prince-lid...

In 1530 verwierf Hendriks zoon, René van Chalon, het prinsdom Orange. Hij werd de eerste heer van Diest die de samengestelde titel van Oranje-Nassau mocht voeren. Zijn oom, Willem I van Oranje, inspirator van onze Orde, erfde de titel en gaf hem door aan zijn oudste zoon, Filips Willem. Die voerde gedurende vele jaren een voorspoedig bewind over Diest, Orange en Breda, drie van de vier steden die samen met het Duitse Dillenburg de huidige "Unie van Oranjesteden" uitmaken. In zijn testament liet Filips Willem vastleggen dat hij begraven wilde worden in de Oranjestad die het dichtst bij de locatie van zijn overlijden lag. Aangezien hij in Brussel stierf, kreeg de zoon van "De Zwijger" een rustplaats op het hoogkoor van de Diestse Sint-Sulpitiuskerk.

Tot vandaag is de heerlijkheid Diest een parel aan de Nederlandse kroon. In het Diestse museum is een afdeling gewijd aan de historische banden met het Nederlandse vorstenhuis en verscheidene "Oranjes" vereerden de stad al met een bezoek. Zo blijft de stad in het Hageland een "heerlijk" bindteken tussen Noord en Zuid en kan de Diestse afdeling van de Orde bogen op een echt "princelijke" oorsprong.

Joris Tulkens
lid van de afdeling Diest

2. SPOREN VAN ORANJE IN BRABANT-OOST: TERVUREN

Joseph Coosemans, het Robianokasteel, 1867, olieverf op paneel. Gemeentelijk Museum Hof van Melijn, Tervuren. © J.P. Van den Waeyenberg.

De inwoners van Tervuren kennen allemaal het Robianokasteel, waar nu een Amerikaans softwarebedrijf is gevestigd. Weinigen weten echter dat in de 16de eeuw het landgoed heeft toebehoord aan Willem de Zwijger, prins van Oranje. Willem verwierf het door zijn huwelijk in 1551 met Anne van Bueren, die amper 25 jaar oud in 1558 overleed. Floris, graaf van Bueren en vader van Anne, kwam in het jaar 1528 in het bezit van het toenmalige “Hof over ’t Water” door de nalatenschap van zijn

nicht Catharina, gravin van Egmond, gravin van Bueren. Zo ontstond de nieuwe benaming “Hof van Bueren”.

Met het “Hof over ’t Water” bedoelde men de overzijde van de Voer, een bijrivier van de Dijle. De eerste gegevens over dit landgoed gaan terug tot in de 14de eeuw, hoewel de oorsprong ervan in een vroeger verleden moet worden gesitueerd, maar de bronnen daarvan ontbreken. In 1568 worden al de goederen van Willem van Oranje door de Spaanse koning Filips II omwille van zijn opstandige houding verbeurd verklaard, maar bij de Pacificatie van Gent in 1576 aan de Oranjes teruggegeven. Prins Filips Willem, de zoon van Willem de Zwijger en Anne van Bueren, die in 1567 door Filips II naar Spanje ontvoerd werd en daar verbleef tot in 1597, laat in 1592 het Hof door zijn onderrentmeester de graaf de Berlaimont terug in bezit nemen. Het landgoed heeft daarna meerdere eigenaars gehad, onder meer de familie de Robiano (van 1796 tot 1918), vandaar de benaming “Kasteel van Robiano”. Het kasteel werd door hen totaal verbouwd in neogotische stijl.

Op de foto ziet men het Kasteel van Robiano zoals het was in 1867, geschilderd door de kunstenaar Joseph Coosemans, een van de belangrijkste figuren uit de eerste generatie van de School van Tervuren. Onlangs werd dit kunstwerk gereinigd en het kan worden bewonderd in het gemeentelijk museum “Het Hof van Melijn” van Tervuren. De graven de Robiano woonden er effectief van 1839 tot 1915. In 1918 wordt het domein onder sekwester geplaatst omwille van de Duitse afkomst van de eigenaars. Inderdaad, graaf Louis de Robiano was gehuwd met de Duitse gravin Maria Amalia de Stolberg-Stolberg. Het kasteel stond toen ook bekend als het “Kasteel de Robiano-Stolberg”.

Jules Heirman
lid van de afdeling Tervuren

3. SPOREN VAN ORANJE IN BRABANT-OOST: KEERBERGEN

Karel Krohne, lid van de afdeling Keerbergen, nam deze foto van een detail van een beeldhouwwerk van Corrie Davidse, zijn echtgenote. Zij gaf dit werk als titel “Kerfstokken”. In de verschillende kleurenvlakken van het kunstwerk kan men een vermenging zien van de nationale driekleuren als een symbool van eenheid.

De dichteres Rika Theunissen schreef het volgende gedicht ter ondersteuning van het beeldmateriaal.

DE EENHEID NOORD-ZUID

Op de kerfstok
zijn de nationale kleuren
van België en Nederland
dooreen geschud als geen,
als waren beide landen
weer onverbreeklijk één.
En verticaal lijkt er een nerf,
een brede zwart geverfde kerf
de onderlinge band
van Keerbergen tot Ameland
voor immer te verstevigen.
Of... is het soms een teken
dat we de fouten en gebreken
– om niets te moeten derven –
liefst op elkanders kerfstok kerven?

Onzichtbaar is op deze paal,
hetgeen ons onlosmakelijk
en werkelijk verbindt:
de Nederlandse taal!

Rika Theunissen

GEWEST BRABANT-WEST

AFDELINGEN: Asse, Brussel, Brussel-Zavel, Halle, Hoeilaart-Overijse, Mechelen, Meise, Pajottenland, Sint-Genesius-Rode/Beersel, Vilvoorde en Zaventem

I. HET SINT-ANNAKERKJE VAN PEDE: VROEGER EN NU

Het Sint-Anna-kerkje in Sint-Anna-Pede (Dilbeek) is wereldberoemd sinds Pieter Brueghel het afbeeldde op zijn schilderij *Parabel der blinden* (1568). De titel verwijst naar de parabel van Christus aan de Farizeeërs: als een blinde een andere blinde leidt, dan zullen ze beiden in een gat vallen. Hieronder een foto van het kerkje zoals het er nu uitziet.

6

WINTER

De zomer is verbrand
het bos werd een gebint
het dorp het land
krimpt in de wind

Gestold en scherp liggen de lijnen ginder
ook Pieter zag het land liefst in de winter
het schildersoog ontwaart hovaardig ver.

Sinds Bamis is geleest de grote boerendorst
verlamd het houten zaai-
het gouden maaigebaar.

Fazantenbosjes her en der
herbergen pluim en haar

en in de mik
van een gelakte kerselaar
wappert de vogelschrik
met zijn houten armpje

en een winterkoninkje in de borst.

Hubert van Herreweghen
uit: *Fluitenkruid*
Cultura, Brussel

2. TECHNOPSIS IN MECHELEN: MET DE MARGARETHA'S OP DE FIETS

Fietsen op een kabel op 5 meter hoogte? Zelf een vliegtuig aan de grond zetten? Midden in een zeepbel staan (zie foto)? In het Mechelse *Technopolis* kan je via allerlei leuke spelletjes en ludieke experimenten de wondere wereld van de wetenschap en techniek beter leren kennen.

Vroeger trokken we als tiener naar het *Evoluon* in Eindhoven om iets op te steken over de stand van de nieuwste technologie. Sinds vijf jaar staat er in Mechelen een wetenschappelijk doecentrum, waar niet alleen de jeugd, maar iedereen van 6 tot 96 jaar kan ontdekken hoe “wetenschappe-leuk” eigentijdse techniek wel kan zijn. Mechelen is terecht trots op zijn Bourgondische erfenis. *Mechelen, stad in vrouwenhanden*, de meest prestigieuze Vlaamse tentoonstelling van dit najaar, focust trouwens op de Europese impact die bekende Mechelse vrouwen, zoals Margaretha van York en Margaretha van

Oostenrijk, in de eerste helft van de 16de eeuw hadden. Maar daarnaast is Mechelen ook de stad waar 175 jaar geleden de eerste trein op het vasteland reed. Mechelen staat dus niet alleen voor historische traditie, maar eveneens voor wetenschappelijk-technische innovatie.

Toen vijf jaar geleden Technopolis zijn poorten opende, kon niemand voorzien wat een vlucht dit interactieve doemuseum zou nemen. Vandaag komen er niet alleen jongeren aan hun trekken, maar is het museum uitgegroeid tot een permanent platform voor wetenschapscommunicatie: van voorlichting over de verschillen tussen man en vrouw tot het documenteren van het belang van een ecologisch evenwicht in de wereld. Wie het doecentrum zelf bezoekt, kan kiezen tussen wetenschappelijk verantwoord entertainment of meer gedetailleerde technische informatie. Technopolis is dus niet zomaar een speeltuin. Het is een breed geschakeerde tentoonstelling, met diverse opstellingen voor jong en oud.

Vijf jaar Technopolis en vijftig jaar Orde van den Prince: allebei hebben ze vandaag een lustrum te vieren en allebei proberen ze op hun manier te innoveren. Combineer dus een historisch bezoek aan de Margaretha's met een fietstochtje op 5 meter hoogte in Technopolis. Voor meer informatie over Technopolis (Technologielaan, Mechelen: E19, afrit 10 Mechelen-Zuid): www.technopolis.be. Voor meer informatie over de historische expositie *Mechelen, stad in vrouwenhanden*: www.mechelen2005.be.

Frank Hellemans
redactielid NIEUWSBRIEF
voorzitter van de afdeling Mechelen

3. EEN NIEUWE JEUGD VOOR HET ATOMIUM IN BRUSSEL

Het Atomium, de “Negen Bollen van Brussel”, krijgt momenteel een opknappbeurt, van binnen en van buiten. Na bijna vijftig jaar stond het monument er wat verwaarloosd, grauw en versleten bij. De bollen krijgen nu een heel nieuwe huid en nieuwe vensters en ook vanbinnen worden de nodige restauraties uitgevoerd.

8

Het Atomium werd in de jaren '50 gebouwd als blikvanger van de Wereldtentoonstelling in 1958, de eerste die na de Tweede Wereldoorlog werd georganiseerd. Het werd een monument dat typisch was voor de sfeer in die jaren: een symbool van het naoorlogse optimisme, van het geloof in de wederopbouw en van een haast grenzeloos vertrouwen in de wetenschap. Maar in de loop der jaren is het ook een symbool geworden van een nieuw Brussel: een stad van vernieuwing en van vertrouwen in de toekomst, open naar Europa, open naar de wereld. Een stad waar velen thuis zijn... De Orde van den Prince wenst deze leeftijdsgenoot nog vele mooie jaren toe!

Even technisch: het Atomium is een ontwerp van ir. André Waterkeyn, dat in 1955 werd voorgelegd. Het stelt een ijzerkristal voor, maar wel 165 miljard maal uitvergroot. De negen bollen hebben een diameter van 18 meter en waren oorspronkelijk met aluminiumplaten bekleed. Het geheel is 102 meter hoog en weegt ruim 2400 ton. De buizen hebben een doorsnede van 3 meter. De restauratiewerkzaamheden zouden op 1 januari 2006 beëindigd moeten zijn. Meer informatie over de geschiedenis van het Atomium en over het verloop van de restauratiewerken vindt u op www.atomium.be.

Neri Sybesma-Knol
gewestcoördinator Neerlandistiek
lid van de afdeling Brussel

GEWEST BUITENLAND

AFDELINGEN: Extra-Muros, Kaap de Goede Hoop, Keulen, Lissabon, Londen, Luxemburg, Manhattan, Orange, Parijs, Pretoria, Rijsel-Lille en Rome

I. HET HUIS DER NEDERLANDEN

(PINELANDS, BIJ KAAPSTAD) IN ZUID-AFRIKA

Het Huis der Nederlanden, waar de afdeling Kaap de Goede Hoop thuis is, is een dynamisch informatie- en documentatie-, cultuur- en gemeenschapscentrum in Pinelands, Kaapstad. Het Huis behartigt de taal- en cultuurbelangen van de Nederlanden in Zuid-Afrika en bevordert de wisselwerking tussen Nederland, Vlaanderen en Zuid-Afrika. Iedereen die meer informatie zoekt over de Lage Landen, kan in de uitstekende naslagbibliotheek van het HdN terecht. Op die manier biedt het HdN zijn bezoekers werkelijk een venster op

Europa. Ook educatie en betrokkenheid bij sociale projecten behoren tot de doelstellingen van het Huis. Zo biedt het HdN, in samenwerking met het Kaaps Forum voor Neerlandistiek, Nederlands voor Anderstaligen aan en studeerden er sinds begin 2005 al meer dan 35 studenten Nederlands. Het huis organiseerde ook al tal van alfabetiseringscursussen in het Afrikaans.

Het Huis der Nederlanden is trots op zijn intentieverklaring tot samenwerking met het Voorzittersoverleg van het Zuid-Afrika Huis in Amsterdam en onderzoekt thans de mogelijkheden tot de oprichting van een vennootschap met het Vlaams Instituut voor Zuidelijk Afrika. Ook de al sterke band van het Huis met de Orde van den Prince werd onlangs nog steviger aangehaald, toen president Wim Kok en Jan Ellers, gewestpresident Buitenland, het Huis met een bezoek vereerden.

Het Huis kan terecht worden beschouwd als het coördinatiepunt voor de Vlaamse en Nederlandse belangen in Afrika, net zoals het Vlaams-Nederlands Huis in Brussel dat voor Europa is. De financiering van het Huis geschiedt niettemin geheel particulier door de Willem de Zwijger Stichting en de Stichting ZASM. De Nederlandse en Vlaamse regeringen verlenen geen financiële steun. Ondertussen is het Huis zo succesvol geworden, dat het in zekere zin het slachtoffer van zijn eigen succes is. Het HdN is namelijk op het punt gekomen waar extra sponsors en donaties, klein of groot, onontbeerlijk zijn voor het voortbestaan ervan. Men is voornamelijk op zoek naar een derde subsidiant, die zich voor een aantal jaren kan engageren. Neem voor meer informatie contact op met mevrouw Anneke van Niekerk: avanniekerk@glolink.co.za

Anneke van Niekerk
voorzitter van de afdeling Kaap de Goede Hoop

2. KEULEN EN VONDEL: EEN APARTE COMBINATIE

Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd Keulen voor een groot deel verwoest. Maar het best bewaard gebleven is de Dom. De Dom is in Duitsland de grootste gotische kathedraal. In 1248 werd met de bouw ervan gestart; 80 jaar later werd het wereldberoemde koor gewijd. Maar het zou nog duren tot 1880 vooraleer de kerk volledig af was. De Dom is 144 meter lang, 86 meter breed en heeft torens van 157 meter hoog. Het bekendst is de gouden sarcofaag achter het altaar, die als de grootste van het Westen wordt beschouwd (1181), met het Driekoningenschrijn. Verder zijn er onder andere het Gero-kruis (een houten kruisbeeld van vóór het jaar 1000, reusachtig groot); de Madonna van Milaan (1320); stenen graftomben en de schatkamer, die beschouwd wordt als de belangrijkste van Europa (boven die van het Vaticaan), hoewel ze in het begin van 1900 volledig werd geplunderd. Men kan de zuidelijke toren beklimmen tot op een hoogte van 95 meter.

ter het altaar, die als de grootste van het Westen wordt beschouwd (1181), met het Driekoningenschrijn. Verder zijn er onder andere het Gero-kruis (een houten kruisbeeld van vóór het jaar 1000, reusachtig groot); de Madonna van Milaan (1320); stenen graftomben en de schatkamer, die beschouwd wordt als de belangrijkste van Europa (boven die van het Vaticaan), hoewel ze in het begin van 1900 volledig werd geplunderd. Men kan de zuidelijke toren beklimmen tot op een hoogte van 95 meter.

Eén van de talrijke beroemdheden die in Keulen werden geboren, was Joost van den Vondel. Hij zag er het levenslicht in 1587 en bewierookte zijn geboortestad als volgt:

*Een heyntelijke treck
Verleyt het hart na mijn geboortestadt Keulen.
Daer heb ik eerst om honigh uitgevlogen,
Ontrent den blonden Rijn,
Beplant met Rijnschen wijn;
In als een bie violendau gezogen.
Uit dit geboortzogh wort mijn zorg gebooren,
Nu 't Zweedsche vaandel vlieght,
Daar ik ben opgewieght.*

Dit is een fragment van het bekende stadsgezicht van Keulen van Anton Woensam von Worms uit 1531, met schepen en schipmolens op de Rijn en de skyline met de Gross Sankt Martin links en de nog onafgewerkte Dom rechts op de achtergrond.

Als toemaatje nog een fragment uit Vondels gedicht *Zegesang* over de vrijheid:

*Maer vryheyd, handvest, wat is dit?
Sijn 't enckle krachteloose klancken?
Niet niet, ô edelste aller rancken!
Laet yeder eygenaer hier af sijn.
de vryheyd als een 'sonne schijn'
Op allerhande slagh van menschen
Die om 't gemeene beste wenschen.*

3. MANHATTAN EN DE TENTOONSTELLING OVER NIEUW NEDERLAND IN 2006

De centrale toren van het Delaware & Hudson Railroad-gebouw (D & H Building), waarvoor de middeleeuwse Lakenhalle in Ieper als architecturaal voorbeeld diende. Hier zal de prestigieuze tentoonstelling over Nieuw Nederland in 2006 plaatsvinden.

In de SUNY Plaza Gallery, die deel uitmaakt van de Staatsuniversiteit van New York in Albany, is van mei tot oktober 2006 een boeiende tentoonstelling te zien. Ze concentreert zich vooral op de documentaire geschiedenis en voorwerpen van Nieuw Nederland uit de 17de en 18de eeuw, met als middelpunt de nederzetting Beverwijck en omliggende agrarische vestigingen. Deze expositie zal licht werpen op Nieuw Amsterdam en andere nederzettingen in Nieuw Nederland, evenals op de banden tussen de kolonie en de Nederlandse Republiek. De nadruk wordt gelegd op het belang van de Nederlandse geschiede-

nis voor de Amerikaanse samenleving en de onderlinge verbanden, die veelal over het hoofd worden gezien in de traditionele opvattingen van de Amerikaanse geschiedenis.

De tentoonstelling zal bekendheid geven aan en de samenwerking bevorderen tussen de geschiedkundige organisaties uit de streek die traditioneel de “Rensselaerswijck” heet. Een aanvullende expositie, die gewijd is aan de architectuur van het D & H-gebouw waar de tentoonstelling plaatsvindt, en het model daarvoor, namelijk de 13de-eeuwse Vlaamse Lakenhalle in Ieper, zullen eveneens deel uitmaken van het project. De tentoonstelling zal de prestaties van Marcus T. Reynolds, de architect van het gebouw, in een nieuw daglicht zetten. Zijn keuze voor de Vlaams-gotische stijl en de verwerking van historische decoratieve details waren bedoeld als aandenken aan de “Nederlandse” afkomst van de stichters van de stad en scheppen daardoor een groter bewustzijn van Albany’s Nederlandse geschiedenis. De ligging van het gebouw in het hartje van het 17de-eeuwse Beverwijck maakt het tot een ideale plaats om een zichtbaar verband te leggen tussen de geschiedenis en het heden.

De Nederlanders hebben een vooraanstaande rol gespeeld bij het ontstaan van New York. Dit is een fragment van een gravure met de oudst bekende afbeelding van Nieuw Amsterdam, ca. 1628. Ze staat afgebeeld in het boek van Henri van der Zee: *Het edelste gewest, de geschiedenis van Nieuw-Nederland, 1609-1674* (Amsterdam, 1982, p. 19).

Jozef Verbraecken
secretaris van de afdeling Manhattan

GEWEST HOLLAND EN GRONINGEN

AFDELINGEN: Amsterdam, Dordrecht, Eems-Dollard, Groningen, Den Haag, Hondsrug, Kennemerland, Leiden en Rotterdam

I. HET PRINSENHOF EN DE SPOREN VAN HET FATALE SCHOT

De afdeling Den Haag bestaat uit een gemêleerd gezelschap van leden van beide geslachten, zowel van Vlaamse als Hollandse en Antilliaanse origine. De leden van onze afdeling wonen in en om Den Haag, de stad waar het gesproken woord een prominente plaats inneemt. Des te opmerke-

lijker is dan ook de aanwezigheid van De Zwijger in de Hofstad. Hij zit te paard, het gezicht gericht naar het werkpaleis van onze vorstin, en staat met geheven vinger bij de ingang van de Tweede Kamer der Staten Generaal. Maar de afdeling geeft voor haar bijeenkomsten de voorkeur aan Delft, waar gediscussieerd, geborreld en gedineerd wordt in de kelders van het Prinsenhof. Hier galmt het schot nog na dat een voortijdig einde maakte aan het leven van onze naamgever. De foto toont het gat dat de kogel, na Willem te hebben doorboord, in het stucwerk zou hebben geslagen.

Ino Mulders
lid van de afdeling Den Haag

2. AMSTERDAM EN ZIJN RIJKE KOLONIALE VERLEDEN

Amsterdam heeft in de loop der eeuwen een grote bloei gekend, vooral te danken aan de scheepvaart. Hier een foto van de Amsterdam in de buurt van het Scheepvaartmuseum.

Het Amsterdam, met name de grachten-gordel, dat we kennen, is grotendeels het Amsterdam van de Gouden Eeuw en daarna. Wat daaraan voorafging, is doorgaans minder bekend. Amsterdam is ontstaan in het deel van de Lage Landen dat zich het meest zelfstandig en onbedreigd kon ontwikkelen. Dat deel, Holland, lag aan de monding van enkele grote rivieren in een drassig, te voet of per kar moeilijk toegankelijk gebied, dat in de rug nog werd gedekt door de zee. Na de kruistochten werden in Europa steeds meer steden gesticht. Men-

sen die handel dreven en met geld omgingen, werden stedelingen. Ze konden elkaar zo beter beschermen. Dat vroeg ook om een eigen rechtsorde, een stadsrecht. De heerser, bijvoorbeeld een graaf, vond rust en orde natuurlijk prima, als de stedelingen maar belasting betaalden. In dat gebied is Amsterdam overigens een van de jongste steden.

Na de Gouden Eeuw ging het wat rustiger met Amsterdam. Naar verhouding liep de handel wat terug, maar het geldverkeer nam toe. Amsterdam werd al spoedig het financiële centrum van de wereld. Het werd de bankier van alle Europese vorstenhuizen. De aandelenkoersen van de VOC en de WIC, dat is de West-Indische Compagnie, stegen tot ongekende hoogten. Voor het overige speelde Amsterdam geen mondiale rol meer. Lodewijk Napoleon heeft Amsterdam nog wel een tijd tot hoofdstad en regeringscentrum gemaakt van het door hem geregeerde koninkrijk. En toen er weer een Oranjevorst kwam, Koning Willem I, bleef Amsterdam formeel de hoofdstad, de stad ook waar de koning moet worden ingehuldigd, maar de regering ging zoals vroeger naar Den Haag. Vandaag is Amsterdam nog steeds een boeiende stad, waar van alles op welk gebied dan ook gebeurt.

De afdeling Amsterdam komt maandelijks samen in het Vlaams Cultuurhuis De Brakke Grond, dat op 13 november 1978 officieel werd geopend door wijlen mevrouw Rika Debacker, toenmalig minister van Nederlandse Cultuur en Vlaamse Aangelegenheden. Op de ingemetselde eerste steen (rechts op de foto), die verwijst naar het heien van de eerste funderingspaal van wat toen nog het "Belgisch Centrum voor Nederlandse Cul-

tuur" heette, staat de volgende tekst van Marnix van Sint-Aldegonde te lezen:

*HOE COND ICK U MYN BROEDERS OYT VERGETEN
DAAR WIJ TOCH ZYN IN EENEN STRONCK GEPLANT*

3. HET KERKPAD IN MARSUM STEM T OT NADENKEN

Het gedicht *Verbonden* van Saskia de Boer, lid van de afdeling Hondsrug, werd bekroond door de Werkgroep Letteren Haren ter gelegenheid van de Landelijke Gedichtendag op donderdag 27 januari 2005. Tot haar verrassing werd het gedicht ook uitgekozen om via de *Hagener Poëziekaart 2005* te worden uitgegeven. De foto toont het kerkpad te Marsum dat haar inspireerde bij het schrijven van het gedicht en dat ze zelf heeft gefotografeerd.

VERBONDEN

We vonden elkaar
in het diepst van onszelf
en gingen een weg,
onmerkbaar hellend,
tot waar zonlicht de schaduw
verblindt –

nog dagen daarna
lag het gras getekend
alsof het altijd zo
wilde blijven
liggen

Saskia de Boer
lid van de afdeling Hondsrug

GEWEST LIMBURG

AFDELINGEN: Genk, Heerlen, Limburg I, Limburg II, Limburgse Kempen, Maasland, Maastricht en Tongeren-Sint-Truiden

I. LIMBURG

Het land waar natuur, cultuur en kunsten elkaar harmonieus versterken

DE PRINCE

Mijn taal is mijn fierheid
geboetseerd door haar verleden,
een taal om te spreken
helder en oprecht,
een taal om te schrijven
bevattelijk en herkenbaar.

Dit ideaal verbonden met
ons Limburgs leven gedragen in
vriendschap en verdraagzaamheid,
een orde voornaam in houding
en woord, het uitdragen
van stijl en smaak elke dag.

Philippe H. Rotsaert
lid van de afdeling Limburg I

2. WAT ZOU HET LEVEN ZIJN ZONDER DE ORDE?

Wat zou ons leven zijn als er geen Orde was?
Geen vriendschap. Enkel onverdraagzaamheid.
Ik weet het: meestal waardeer je waarden pas
als het te laat is. Wij zijn ze nog niet kwijt.

Al jaren stellen wij dit in de stilte aan de orde.
Bescheiden. Want groeien is een eeuwig worden.

Marius Degeest
lid van de afdeling Limburgse Kempen

3. ONTASTBAAR IS DIT STERVEN EN ONBEREIKBAAR DEZE WITTE WOLK

Vaak bleef ik staan
bij deze stroom
die me vertelde
hoe in de lente
witte wolken
zich verliezen
in drassig water
om mee naar zee
te kunnen drijven.

Vanop de weg
heb ik nadien
de hemel
in het water
blauw gezien.

Achter het masker
van de zon
heb ik
in alle rimpels
van de Maas
mijn grote reis
gedroomd.

Want
waar ik
aan de rand
van tranen
naar bloemen zocht
zag ik
de lampen doven,
en waar ik vroeg
met lege handen
vielen de deuren dicht.

Alleen
de bomen bleven
en wenen bloesems
rondom de stad
waar ik zo vaak
gestorven ben.

Met warmte en vocht
zwellen wijndruiven zich rijp;
hier begint de wijn.

De oude wijngaard
tegen de bergflank omhoog;
vol rijpe druiven.

De druivenstruiken
in eindeloze rijen;
hun naam is: wijngaard.

De oude wijnboer
proeft de jonge wijn
met de ogen toe.

GEWEST OOST-NEDERLAND

AFDELINGEN: Apeldoorn, Arnhem, Nijmegen, Rijk van Nijmegen, 't Sticht en Twente-Achterhoek

I. KEIZER KAREL TE PAARD IN NIJMEGEN

In 1960 schiep de in West-Vlaanderen geboren en voor de Grote Oorlog naar Nederland gevluchte leerling van George Minne, Albert Termote, zijn machtig ruitersstandbeeld van Karel de Grote. Op het hectische Nijmeegse Keizer Karelplein daagt het uit, schrikt het af, overweldigt, intrigeert en inspireert het. Bert Vanheste schreef er het volgende gedicht bij. Foto: Jan Goris

IK, KAREL DE GROTE

Ik ben die ik wou dat ik was, ik, Karel de Grote,
machtig meesterwerk van Albert Termote.
Ik, de Heer der Heren van hier tot Rome,
De incarnatie van zijn artistieke dromen.
Onvervaard is mijn zwaard, wereldwijd mijn blik.
Zijn beeld ben ik, zijn verbeelde ik.
Hier sta ik, ik kan niet anders,
voor tegen- en voor medestanders,
uitgespuwd of uitverkoren,
in brons bevroren,
in zon en wind en regen
op mijn eigen plein in mijn grensstad Nijmegen.
Mijn keizerrijk voor dit paard.
Heidens is het van aard.
Getemd heb ik het van binnen,
gebreedeld zijn Germaanse zinnen,
ingetoomd zijn groot geschapen geslacht.
Kerstening ontmant in dienst van d'Almacht.
Ik ben die ik Ben. Maar wie is die Termote,
de man die mij heeft geboetseerd en gegoten?
Een Vlaming zoals die eeuwen was na de Val,
berooft en geknecht in de paardenstal,
klein, verlegen, onmachtig,
ondoorgroendelijk, raadselachtig.
Verdreven werd hij door de Grote Oorlog
van zijn eens te meer onteerde vaderlandse trog.
Hier, in mijn geliefde, oudste stad van Nederland,
ontpopte de rups zich als kunstenaarshand,
als admiraalsvlinder, als zespotige Vlaamse Reus,
de in zijn werk bevrijde, vuurdragende Titaan: Prometheus.

Bert Vanheste
lid van de afdeling Nijmegen

2. HET MUSEUM FLEHITE IN AMERSFOORT

Het museum ligt in het historische centrum van de binnenstad. In het decor van drie middeleeuwse muurhuizen geeft het museum een beeld van de geschiedenis van de stad en omgeving, van de prehistorie tot heden. Archeologische vondsten uit de omgeving vormden in 1878 de aanleiding voor de oprichting van de Oudheidkundige Vereniging Flehite. Na twee jaar werd het gelijknamige museum geopend. Uiteindelijk werd het in 1890 gevestigd in de huidige panden. Het werd verschillende keren verbouwd en kreeg in 1899 de pittoreske trapgevels in neorenaissancestijl aan de Westsingel te Amersfoort, die nog steeds het gezicht bepalen.

De museumpanden zelf vormen het topstuk van de collectie. Het museum verwierf in korte tijd een gevarieerde collectie historische voorwerpen. In 1883 bezat het: schoorsteenstenen, Delfts aardewerk, een Friese klok en vlaggenstok van het leger van Napoleon, een schilderij van een zalmverkoper, een knippelspel, enige koperen gedenkpenningen en munten enz. Later is men selectiever gaan verzamelen en zijn ook echte topstukken verworven, zoals het karrenwiel (ca. 1375), de memorietafel van de familie Van Schayck (ca. 1540), het vruchtenstilleven van Balthasar van der Ast (1600-1625) en de Eysink-auto (1912). Maar ook een uitgebreide collectie schilderijen, tekeningen en gravures van Amersfoortse kunstenaars van de 16de tot de 20ste eeuw heeft het museum in zijn bezit.

De collectie conserveren is een belangrijke taak van het museum, maar minstens zo belangrijk is het presenteren van het Amersfoortse erfgoed aan het publiek. In de loop der jaren werden honderden exposities getoond in Museum Flehite over allerhande onderwerpen. De collectie is heel gevarieerd: van muntvondst tot poppenhuis, van schilderijen en prenten tot meubels. Zo wordt een breed publiek bereikt.

3. DE OOSTENDORPER WATERMOLEN: GETUIGE VAN EEN RIJK VERLEDEN

Wie kent niet de in het Twentse en Achterhoekse landschap her en der verspreid liggende karakteristieke watermolens? Vaak verscholen in het prachtige landschap, getuigen ze van een arbeidzaam verleden, hoewel sommige watermolens nog steeds in gebruik zijn. Enerzijds om de waterhoogte enigszins op peil te houden, anderzijds om een houtzaagmolen aan te drijven of graan te malen.

De geschreven geschiedenis van de watermolens begint omstreeks 230 vóór Christus in voor-Azië. Bedoeld wordt dan een door waterkracht aangedreven “onderslagrad” dat een werktuig aandreef voor het opvoeren van water. Honderd jaar later gebruikte men de waterkracht om, via een ingenieus stelsel van houten raderen, ook molenstenen rond te laten draaien. De Romeinen brachten de technische verworvenheden tot aan de Rijn. In het jaar 1162 verscheen de eerste watermolen in het Twentse Ootmarsum. In de loop van bijna tien eeuwen Gelders/Overijsselse molenhistorie zijn talloze molens verdwenen. Oorlogen hebben daarbij een grote, negatieve rol gespeeld. Zelfs klimaatveranderingen – in de 17de eeuw werd het droger – waren van invloed. Ook de geleidelijke achteruitgang van de adel deed kastelen, met de bijbehorende watermolens, uit het landschap verdwijnen. In de 20ste eeuw kwam er een omslag, waarin de herwaardering van deze cultuurmonumenten het behoud betekende van de nog resterende watermolens.

In het toeristische landschap van de afdeling Twente-Achterhoek staan thans, buiten de molens zonder raderen of maalwerk, nog twaalf min of meer maalwaardige molens. Dat is zo ongeveer een tiende deel van wat er ooit geweest is. Kom u eens overtuigen, het is zeker de moeite waard! “Wiej neugt oe”.

Sipke Dronkers
lid van de afdeling Twente-Achterhoek

GEWEST OOST- EN ZEEUWS-VLAANDEREN

AFDELINGEN: Heerlykheid Bevere, Denderland, Gent I, Gent II, Hulst, Land van Waas en Dendermonde I, Land van Waas en Dendermonde II, Meetjesland, Midden-Zeeland, Schelde-Leie, Vlaamse Ardennen en Zuid-Oost-Vlaanderen

I. DE STICHTING VAN DE ORDE TE KORTRIJK

In het onuitgegeven familiearchief van een vooraanstaande Vlaamse familie vond mijn zoon een aantal fragmenten terug die een voorouder neergeschreven had uit de hem toen bekende vlugschriften. Tot mijn verbazing vond ik daarin een paragraaf die blijkbaar betrekking had op de toenmalige politieke toestand. Het volstond er vijf woorden in te lassen en daar stond het beeld voor mij van de stichting van de Orde te Kortrijk in de geest van de “Prince van Orangien”.

21

GEDENCK-CLANCK

De Edelen hebben diversche versamelingen tot verscheyden plaetsen onder andere decksels ghehad ende ten lesten hebben eenige van hen een Verbondt gemaect in den huysen Rodenburgh te Cortrijcke. Op dese ende diergelijcke remonstrantien meer heeft de Prince van Orangien met sijnen aenhangh so vele uytgherecht dat ten lesten zijne Excellentie van meyninge was te doen openbaerlijcken uitroepen een gemeyne ende eeuwich vergeten van alle de voorleden saken opdat alle achterdencken gheweert sijnde, een yeder te beter mocht verzekert ende gherust wesen ende alsoo onderlinghe liefde tusschen malcanderen op te richten.

Staf Van Driessche
senior lid van de afdeling Land van Waas
en Dendermonde II

2. HET BELFORT VAN AALST

Typisch voor de steden in de Lage Landen bij de zee zijn de belforten. Een pareltje in deze reeks van gebouwen is het belfort van Aalst, de belangrijkste stad in Denderland. Het belfort is een uitzonderlijk voorbeeld van stedelijke architectuur en symboliseert de overgang in de middeleeuwen van de feodale maatschappij naar een meer op handel gerichte stedelijke entiteit, die de motor was van de economische ontwikkeling van Europa. Het belfort is aldus een symbool van vrijheid, zelfstandigheid en democratie.

Het belfort van Aalst omvat het oudste schepenhuis in de Nederlanden, dat dateert uit de jaren 1200. Het belfortcomplex bestaat uit een schepenhuis, de belforttoren en het gebiedshuisje (een pui, van waarop officiële berichten werden afgeroepen). Zoals vele andere belforten, bevat de belforttoren een beiaard. De belforten zijn opgenomen in de Werelderfgoedlijst van de UNESCO.

Johan Misselyn
voorzitter van de afdeling Denderland

3. GENT: DE STAD VAN ARTEVELDE EN KEIZER KAREL

De Gentse Korenlei (links) en Graslei (rechts), aan de oevers van de Leie, met op de achtergrond het Gravensteen: één van de vele pittoreske plaatsen in de Arteveldestad.

Gent gaf in de eerste helft van de 16de eeuw de indruk een weelderige stad te zijn. Omstreeks 1500 was de Arteveldestad na Parijs immers de grootste en volkrijkste stad ten Noorden van de Al-

pen. Erasmus verwoordde zijn bewondering voor de stad als volgt: “Ik meen niet dat men in de ganse Christenheid een stad vindt, die met Gent de vergelijking kan doorstaan in omvang of in macht, voor haar staatkundige inrichting of voor de natuurlijke geaardheid van haar bewoners.” Hoe Gent er moet uitgezien hebben in die periode, wordt prachtig geïllustreerd door het panoramisch plan van 1534.

Op bestuurlijk-institutioneel gebied kenmerkte de Gentse samenleving zich vóór 1540, het jaar waarin keizer Karel een aantal drastische veranderingen zou doorvoeren, door een sterk verzuilde politieke structuur. De ambachtsgilden hadden een vrij groot aandeel in de politieke besluitvorming. De stad stond onder toezicht van twee schepencolleges van elk dertien leden, die jaarlijks tegen half augustus herkozen werden. De ambachtsgilden speelden een belangrijke rol bij de jaarlijkse verkiezingen van de schepenen. Bovendien hadden zij samen met de poorterij (gegoede burgers zonder ambacht), alle schepenzetels volgens een vaste sleutel onder elkaar verdeeld. De collatie of brede raad was samengesteld uit afgevaardigden van de drie leden: de poorterij, de weverij en de kleine ambachtsgilden. Deze vergadering kwam op initiatief van de schepenen of de baljuw bijeen en stelde resoluties op in verband met de financiële aangelegenheden, zoals het bepalen van het stedelijk aandeel in de vorstelijke beden. De enige beperking op de macht van de schepenen en ambachtsgilden kwam van de vorstelijke officieren.

Een grootstad als Gent kende in die periode een bruisende feestcultuur. Het stadsbestuur kon traditiegetrouw bij de organisatie van passende evenementen rekenen op de medewerking van de ambachtsgilden, de schuttersgilden, de rederijerskamers, de wijkverenigingen en andere gezelschappen. Los daarvan organiseerden deze privé-verenigingen hun eigen luisterrijke spektakels: schuttersfeesten, landjuwelen, refreinwedstrijden, zangconcours en carnavalvieringen. Gewoonlijk vonden op de Vrijdagmarkt officiële festiviteiten, zoals de inhuldiging of de blijde intredes, plaats. De graven van Vlaanderen ontvingen er de eed van het volk, nadat ze eerst in de Sint-Pietersabdij de eed van trouw hadden gezworen. Hoog bezoek werd te Gent ook geregeld onthaald op allerlei feestelijkheden. Dat was ook het geval op 25 augustus 1556, toen keizer Karel alvorens definitief naar Spanje te vertrekken, afscheid nam van zijn geboortestad. Voor die gelegenheid werd een steekspel te water georganiseerd aan de Koren- en Graslei. Manifestaties, het rederijersfeest van 1539 op kop, waren naast puur amusement vaak een middel om de politieke autonomie van de stad alsook de machtsverhoudingen binnen Gent tot uiting te brengen.

GEWEST SCHELDE-DOMMEL

AFDELINGEN: Antwerpen-Land van Ryen, Antwerpen-Middelheim, Eindhoven, Eindhoven-Nassau, Kempen, Lier, De Meerij, Taxandria, Tilburg en De Wellen

I. GENEESMIDDELENONDERZOEK EN INNOVATIE IN DE KEMPEN

In een geglobaliseerde kenniseconomie kunnen ondernemingen maar overleven, als ze innovatief zijn ofwel op het vlak van technologie, marketing, organisatie of intermenselijke relaties, ofwel door een combinatie van deze vier elementen. Voor de meeste sectoren is de tijd van concurreren op basis van kosten en prijzen definitief voorbij. Om de Kempense ondernemingen innovatief helpen te zijn, moet de Kempen zich als “innovatieregio” positioneren. Ze dient een aantal innovatiehefbomen te gebruiken, zoals het onderwijs, de opleiding tot innoverend en internationaal ondernemen (ook voor starters), de vorming van innovatieve “business clusters”, de samenwerking tussen de regionale actoren met het oog op het vinden van nieuwe of verbeterde productiesystemen of diensten. Al deze acties vinden hun plaats in een doelbewust “innovatieoffensief”.

Annik Janssens
voorzitter van de afdeling Taxandria

2. DE 'BLAUWE STEEN' IN ANTWERPEN

ANTWERPEN

Antwerpen,
trots en litteken
van de Nederlanden.
Grensstad geworden
buiten je wil.
Gelukkig getroost
door de Schelde:
reikende arm naar het Noorden,
wegwijzer naar de toekomst.

Luc Pauwels
lid van de afdeling Antwerpen-Middelheim

3. DE KEMPENSE HEIDE EN VENNEN

DE KEMPEN

Als hertog Jan uit Brussel kwam,
Door het diep stof der wegen
En in Den Bosch zijn intrek nam,
Kwam hij geen grenzen tegen.

Er is in dit zo oude land
Nauw'lijks een grens te vinden.
Een beek, een stenen paal in 't zand –
geen scheiding tussen vrinden.

Hertog! Hier is een heiderand.
Kom, rust uw moede voeten
Waar Vlaanderen en Nederland
Elkaar zo schoon ontmoeten.

Eelke Jager
voorzitter van de afdeling Eindhoven-Nassau

GEWEST SCHELDE-MARK

AFDELINGEN: Antwerpen-Metropool, Antwerpen-Plantiniana, Antwerpen-'t Wit Lavendel, Bergen op Zoom, Breda, Noorderkempen, Voorkempen en Zelandia

I. HET LIEFLIJKE NISPEN:

OP DE GRENS TUSSEN ESSEN EN ROSENDAAL

*“Aan Schelde en
aan Mark,
daar doet zich
heerlijk open
Een grenzeloos
gewest...”*
(met dank aan
Joost van den Vondel)

De kloof tussen Roosendaal
en Essen... Een blik op het
lieflijk Nispen.
Foto: Gemeentearchief
Roosendaal.

Het dorp Nispen kan omschreven worden als een typisch agrarische nederzetting, gelegen aan een beekdal, met de kerktoren en molen als markante herkenningspunten. Dit beekdal, de parochiekerk en de ligging van de plaats nabij de grens met België zijn van grote invloed geweest op de geschiedenis van Nispen. Zo'n miljoen jaar geleden lag het huidige Nispen aan de Noordzeekust, in het mondingsgebied van de Maas, en maakte het deel uit van een slikken- en schorrenlandschap. Rond het begin van de jaartelling bestond het gebied dat nu Nispen heet, uit een moerasachtig landschap, afgewisseld met loofbossen, heide en vennen, waardoor de beek stroomde. Of er in de prehistorie reeds mensen gewoond hebben, is onbekend.

Ook de naam van het dorp is van oude oorsprong: Nispen komt van de Latijnse benaming “Nisipa”. Hierin zit het woord “apa”, dat van Germaanse of misschien wel Keltische oorsprong is en water of rivier betekent. Verschillend wordt gedacht over de betekenis van het eerste deel van de plaatsnaam. De meest gangbare verklaring is dat het eerste element “nis” zou komen van “nes” en landtong of waterachtig land betekent. “Nispen” zou dan betekenen: watertje door laaggelegen land. Volgens een andere gedachte zou “nis” komen van het gotische “ga-nisan”, wat “genezen” betekent. “Nispen” zou dan betekenen: geneeskrachtig water. Duidelijk is in ieder geval dat “Nispen” eerst de benaming was voor het watertje, wat we nu de Molenbeek noemen, en dat deze naam vervolgens overging op de nabijgelegen nederzetting. De vorming van een nederzetting nabij de beek was niet uniek; ook de nederzettingen Kalmt-hout en Essen zijn op die wijze ontstaan. In een later stadium schoof men langs het beekdal omhoog en ontstonden de gehuchten in het huidige Roosendaalse gebied.

In de vroege Middeleeuwen behoorde deze streek officieel tot het Duitse keizerrijk, maar feitelijk was er nauwelijks centraal gezag, waardoor talloze heerlijkheden konden ontstaan. Ook Nispen was vroeger een zelfstandige heerlijkheid. Het dorpswapen, dat in 1998 door de gemeenteraad van Roosendaal werd vastgesteld, vormt nog een herinnering daaraan.

2. WETENSCHAPPELIJK ONDERZOEK AAN DE UFSIA, NU UNIVERSITEIT ANTWERPEN

In Antwerpen bloeit ook de wetenschap... onder meer aan de vroegere UFSIA, die nu behoort tot de overkoepelende Universiteit Antwerpen. Foto: H. D'Huyvetter

De UFSIA was een vrije instelling, geïnspireerd door de christelijke levensbeschouwing, toegankelijk voor alle studenten ongeacht hun filosofische overtuiging. Ze groeide uit het in 1852 door de paters van de Sociëteit van Jezus opgerichte Sint-Ignatiusinstituut. Aanvankelijk kon men er middelbaar onderwijs volgen. In 1855 werd de middelbare cyclus "Ecole spéciale de Commerce et d'Industrie" genoemd. In 1902 startte de "Ecole supérieure de Commerce". De door het instituut toegekende diploma's van kandidaat en licentiaat werden wettelijk erkend. Later groeide het instituut uit tot de "Sint-Ignatius Handelshogeschool", die in 1959 werd uitgebreid met de Faculteiten Wijsbegeerte & Letteren (inclusief Rechten) en Politieke & Sociale Wetenschappen. Zo haakte men in op de Vlaamse achterstand inzake universitair onderwijs en beantwoordde men aan de vraag naar democratisering van dat universitair onderwijs in Vlaanderen.

De "Sint-Ignatius Handelshogeschool" werd omgedoopt tot UFSIA, Universitaire Faculteiten Sint-Ignatius te Antwerpen, toen de wet op de universitaire expansie in 1965 het universitair karakter van de instelling vastlegde. De UFSIA omvatte vier faculteiten. Wijsbegeerte & Letteren, Rechten, Politieke & Sociale Wetenschappen waren beperkt tot de kandidaturen. De faculteit Toegepaste Economische Wetenschappen was volledig uitgebouwd (inclusief doctoraat). Men kon aan de UFSIA onder meer de titel van Handelsingenieur en van Master of Business Administration behalen. De meeste leslokalen van de UFSIA bevonden zich in het hartje van Antwerpen aan de Prinsstraat, de Rodestraat en de Grote Kauwenberg.

Sinds oktober 2003 maakt de UFSIA, samen met het RUCA en de UIA, deel uit van de eengemaakte Universiteit Antwerpen (UA). De Universiteit Antwerpen beschikt voor haar onderwijs in zeven faculteiten over de modernste infrastructuur. Ze telt drie campussen.

3. HET DOMEIN DE HORSTEN IN SCHOTEN

En heerlijk openen zich de vele buitens... Een zicht op het domein De Horsten in Schoten.

Foto: H. D'Huyvetter

De Antwerpse gemeente Schoten vertoont door haar geschiedenis een dubbel gelaat. In meerdere opzichten ligt de gemeente op een breuklijn. Dat is reeds het geval met het fysisch milieu. Het noordelijk en oostelijk gelegen stuk is hoger en zanderiger dan de bodem naar Merksem toe, die lemiger is. Lange tijd bestond Schoten dan ook uit hei en bos enerzijds en landbouwgronden anderzijds. Eenzelfde opsplitsing geldt verder het politieke verleden. Reeds in de 12de eeuw ontstond een wereldlijk Schoten onder de bevoegdheid van de heren van Breda, later die van Bergen op Zoom, en een kerkelijk Schoten, dat ressorteerde onder de abdij van Villers. De groeiende machtspositie van Brabantse steden, inzonderheid Antwerpen, verlegde vanaf het begin van de 16de eeuw de invloedssfeer naar het zuiden. Doordat de heren van Schoten, afkomstig uit de rijke koopliedenstand en andere voorname burgers, hier een tweede residentie betrokken, zal de Scheldestad haar dominante aanwezigheid bevestigen. De kastelen markeerden ten opzichte van de in doorsnee eenvoudige boerderijen deze sociale differentiatie.

Nochtans zou Schoten voort opgeslorpt worden door de grootstad. Haar oorspronkelijke Kempense karakter en haar perifere ligging ten opzichte van de grote invalswegen hebben haar daar lange tijd voor behoed. Tot in het midden van de 19de eeuw lag het dorp er dan ook stil en onaangeroerd bij, met een bevolking die de duizend zielen nauwelijks oversteeg. De komst van de machine bracht in de tweede helft van de 19de eeuw fabrieken langs de grens met Merksem en langs het kanaal. De gemeente bewoog toen op twee snelheden: enerzijds de industrialisering met haar fabrieksproletariaat, anderzijds het overleven van een stuk feodaliteit. Zelfs na 1945 was nog 1/3 van het gemeentelijk grondgebied in handen van amper tien grootgrondbezitters. Op het eind van de 19de eeuw zou de nieuwe burgerij, afkomstig uit de stad, hier villa's bouwen: het Koningshof en het Schotenhof zijn daar vandaag de dag de getuigen van.

Het specifieke karakter van deze gemeente ligt in haar brugfunctie tussen Antwerpen en de Kempen, tussen stad en platteland. Dat verklaart haar statuut van zelfstandige gemeente, haar woonkwaliteit gegroeid uit de onderscheiden gehuchten, die geleidelijk rond de dorpskern geïntegreerd werden, haar groene zones, die haar maken tot een levende long voor de grootstedelijke agglomeratie.

Prof. em. Roland Baetens
lid van de afdeling Antwerpen-Plantiniana

GEWEST WEST-VLAANDEREN

AFDELINGEN: Brugge, Houtland, Kortrijk, Oostende, Roeselare-Izegem-Tielt, Waregem, Westhoek, Westkwartier en 't Zwin

I. KÄTHE KOLLWITZ EN HET OORLOGSVERLEDEN

IN FLANDERS FIELDS

In Flanders Fields staan de papavers rood
onder het zwart gelid der houten kruisen.
De leeuwerik vliegt tegen vuur en dood
gevederd in de hemel van Diksmuide
en zaait zijn lied tussen schrapnels en schroot.
Wij zijn de doden thans. Maar kortgeleden
nog levenden die liefhadden en streden
voor dat schoon land waarvan wij zonen waren.
Nu liggen wij alleen in Vlaanderens aarde,
in Flanders Fields.

In Flanders Fields staan de papavers rood
tegen de grijze schilden van de zerken.
De wind waait als een boom boven het groot
landschap tussen Langemark en Klerken
dat zich beschermt gelijk een moederschoot.
Wij zijn de doden thans. Maar kortgeleden
nog levenden met leuzen en gebeden
voor dat schoon land waarvan wij zonen waren.
Nu liggen wij voorgoed in Vlaanderens aarde,
in Flanders Fields.

In Flanders Fields staan de papavers rood
als roest gespat over verminkte graven.
De blauwvoet met zijn zuivere vleugels stoot
tegen de hiërogliefen van de namen,
de regen leest de zwarte letters bloot.
Wij zijn de doden thans. Maar kortgeleden
nog levenden, almachtig aangetreden
voor dat schoon land waarvan wij zonen waren.
Nu liggen wij doodstil in Vlaanderens aarde,
in Flanders Fields!

John McCrae (1872-1918)

vrije vertaling van Anton van Wilderode, 1970

2. BRUGGE: EEN STAD DIE BEKLIJFT

Brugge is afstapbaar.

Brugge kende haar volle bloei, toen de mens nog de maat der dingen was: één uur gaans, drie steenworpen ver.

Brugge is een kleinschalige grootstad, met burens in handbereik en meanderende straten, die voldoende anonimiteit bieden.

Brugge is nooit een nessuskleed, maar omhult of reveleert naar believen. Een stad voor de mens. Vooral voor de verliefde mens.

Mij valt het al jaren op hoe sterk de stad liefde inspireert. Ontelbare koppels, in evident fysiek contact, koppels met een lang verleden of met een grote toekomst, lopen Brugge af. Een stad die beklijft, noopt tot verstrengeling!

Brugge kan alleen omhelzend omvatten. Het was indertijd ook Gezelle opgevallen:

*“Brugge, bij veel andere steden,
is een stad vol lieflijkheden;
lieflijk tracht daar,
lieflijk wacht daar,
vol verlangen, menig een
om welhaast te zijn met tweeën”*

3. ROGER RAVEEL VEREEUWIGT HUGO CLAUS IN WATOU

WEST-VLAANDEREN

Dun lied donkere draad
Land als een laken
Dat zinkt

Lenteland van hoeven en melk
En kinderen van wilgehout

Koorts en zomerland wanneer de zon
Haar jongen in het koren maakt

Blonde omheining
Met de doofstomme boeren bij de dode haarden
Die bidden 'Dat God ons vergeve voor
Wat hij ons heeft aangedaan'

Met de vissers die op hun boten branden
Met de gevlekte dieren de schuimbekkende vrouwen
Die zinken

Land gij breekt mij aan Mijn ogen zijn scherven
Ik in Ithaka met gaten in mijn vel
Ik leen uw lucht in mijn woorden
Uw struiken uw lindes schuilen in mijn taal

Mijn letters zijn: West-Vlaanderen duin en polder

Ik verdrink in u
Land gij wordt een gong in mijn schedel en soms
Later in de havens
Een kinkhoorn: mei en kever Duistere lichte
Aarde.